

Vzpomínka na Ladislava Šwirka

Příjmení dlouholetého učitele Filozofické fakulty MU, zakladatele a budovatele oboru rusistika na Masarykově univerzitě napovídá svým pravopisem jeho původ: narodil se v polské obci Glinik (19. 6. 1892). Zaměstnán byl v mládí jako soustružník kovů.

Na jeho další pestrý osud zapůsobila první světová válka a Říjnová revoluce: jako voják rakousko-uherské armády upadl Šwirka do ruského zajetí, na Rusi vstoupil do řad československých legií a nakonec se pro svou fyzickou zdatnost (vypěstovanou v Sokole) uplatnil jako tělovýchovný cvičitel v SSSR.

Dlouhodobý pobyt v ruském prostředí využil k získání dokonalé znalosti ruštiny a poté k mírovému povolání učitele. Po návratu do vlasti se mu v poválečném Československu dostalo jako jednomu z mála středoškolských pedagogů aprobace pro výuku ruštině na brněnských středních školách.

Na okupaci v r. 1939 ihned výrazně reagoje: podílí se různými formami na protinacistickém odboji, zejména jako člen odbojové organizace „Obrana národa“. To mu vynáší dvojí zatčení: po prvním je vězněn jen v Brně, ale po druhém, v r. 1941, je transportován do koncentračního tábora Osvětimi a poté do Buchenwaldu, kde zůstává až do konce války.

Přes prožité útrapy z věznic a koncentráků se hned po osvobození dává s nadšením do výuky jazyka, jehož znalost byla tehdy v naší společnosti minimální. Vydává proto spolu s F. Trávníčkem příručku „Ruská abeceda a výslovnost“ a další učební texty. Vyučuje na tehdejším klasickém gymnáziu, na Jazykové škole a jako externí lektor i na Filozofické fakultě MU a na Vysokém učení technickém. V r. 1951 se jako spoluvytvářec katedry rusistiky na FF MU stává jejím tajemníkem a o něco později vedoucím

celouniverzitní katedry jazyků – instituce MU, kterou za pomoci spolupracovníků z různých fakult vybuudoval od samého počátku.

Téměř všichni příslušníci starší generace učitelů ruštiny i důchodci, kteří začínali studovat koncem čtyřicátých nebo začátkem padesátých let 20. století, patří k žákům L. Šwirka a vděčí mu za mnohé, čím obohatil jejich znalosti i osudy. Tím více to platí i o autorovi těchto řádků, který se stal hlavně Šwirkovou zásluhou v r. 1951 jedním z asistentů vznikající katedry rusistiky FF a vytrval v tomto oboru až do důchodu a vlastně až do dnešních dní.

Poválečné i pozdější období pěstování ruštiny bylo přirozeně těsně spjata s propagací SSSR a jeho politiky, s působením v různých stranických i veřejných funkcích, s výchovnými přednáškami a jinými politickými akcemi. Tyto aktivity charakterizovaly i činnost Šwirkovu. Je třeba říci, že se na základě svých vlastních poznatků

snažil o realistické informace o sovětské skutečnosti, neuchyloval se k laciné rétorice a nevyvaroval se ani zmínek o některých negativních jevech sovětského nebo našeho prostředí, za což byl někdy odpovědnými činiteli kritizován a obviňován z nedostačné uvědomělosti.

Ve své charakteristice Šwirkovy osobnosti nemůžeme nicméně pominout to, že je dnešní odborné veřejnosti jméno tohoto rusisty téměř neznámo. Je tomu tak proto,

že není autorem žádné publikace teoreticky závažného obsahu (nepočítáme jeho účast ve výše uvedené praktické příručce z r. 1945 a v několika kratších učebních textech). Nebylo by však spravedlivé pomíjet jeho zásluhu jako činorodého představitele průkopnické generace, jehož úsilí a výsledky v oblasti pedagogické zůstávají trvalou hodnotou i v těchto dnech, kdy od jeho odchodu uplývá 40 let (23. 7. 1976).

Stanislav Žaža

Redakci Universitas došlo

pokračování ze str. 12

Lenka Gulová (ed.), **Aplikace mechanismů sociální pedagogiky do sociální a pedagogické práce – praxe a výzkum**. Masarykova univerzita, Brno 2015. ISBN 978-80-210-8159-8. Publikace představuje různé oblasti, do kterých lze implementovat sociálně pedagogické mechanismy a přístupy. Přes různorodost oblastí, které se zde otvírají, lze nalézt společná témata a blízkost cílových skupin. Jednotlivé kapitoly spojuje různé definování sociální pedagogiky, metodologie v pomáhajících profesích a snahy o podporu a aktivizaci nejrůznějších skupin obyvatelstva. Představuje se zde téma menšin, souvislosti mezi sociální pedagogikou a speciální pedagogikou, propojení sociální pedagogiky a sociální práce a význam dramatické výchovy v aktivizaci sociálně znevýhodněných jedinců a skupin.

Hana Stadlerová, **Speciální výtvarná výchova v pomáhajících profesích**. Masarykova univerzita, Brno 2015. ISBN 978-80-210-8128-4.

Odborná publikace je věnována novému oboru – speciální výtvarné výchově. První část textu vymezuje speciální výtvarnou výchovu v historickém kontextu pomáhajících profesí, poukazuje na roli tvorby v kreativních projektech realizovaných s podporou jednotlivců nebo institucí. Zvláštní pozornost je věnována osobnostem výtvarné pedagogiky, které rozvíjely a dále inspirují teorii a praxi současné speciální výtvarné výchovy. Té je věnována druhá část textu. Kapitoly mapují vznik speciální výtvarné výchovy, vztah k dalším oborům, které uplatňují a podporují tvořivé aktivity. Jsou vymezeny základní charakteristiky projektů speciální výtvarné výchovy, včetně požadavků, jak přistupovat ke klientům. Text zdůvodňuje přínos tvorby pro sociálně znevýhodněné klienty i význam veřejné prezentace výstupů jejich výtvarné seberealizace.

Iva Žaloudíková, **Dětské pojetí smrti**. Masarykova univerzita, Brno 2015.

ISBN 978-80-210-8104-8.

Kniha se zabývá představami školních a předškolních dětí o fenoménu smrti. Přibližuje faktory ovlivňující koncept smrti – věk, kognitivní zralost, religiozita, komunikace v rodině, vlastní zkušenost se smrtí a další. Sleduje vývoj představ smrti u dětí ve věku od 3–11 let se zjištěním jednotlivých komponent smrti (univerzalita, nevratnost, aj.) a posouzením rozvinutosti konceptu smrti. K tomuto zjištění je použito kvalitativní metody kresby, rozhovoru pozorování a pojmové mapy. V závěru se zaměřuje na doporučení, jak seznámit děti se smrtí, na proces truchlení, jak s dětmi o smrti hovořit.

pokračování na str. 61